

Proustianismul sau noua structura a romanului modern

Inovația esențială a romanului proustian constă în noutatea raportului narator - lume creată în creația artistică. Dacă în romanul de tip **balzacian și obiectiv** naratorul avea o *poziție transcendentă, extradiegetică*, în raport cu lumea inventată, *demiurgică* deci (omniscient, omniprezent), iar lumea creată de el *făcea concurență tipurilor umane reale*, **romanul proustian** propune un *narator integrat* universului creat (*narator intradiegetic*), el luând cunoștința de personaje, de locuri și de fapte doar odată și numai din perspectiva personajului devenit narator. Narațiunea, prin *subiectivismul* ei, este adesea *fragmentară, confuză, contradictorie*, în funcție de claritatea sau acuitatea *percepției* naratorului. Conform noii viziuni despre lume pe care o avansase mijlocul și sfârșitul sec. XIX, „*omul este făptura ce nu poate ieși din sine, ce nu-i cunoaște pe ceilalți decât în sine și, spunând contrariul, minte*” (Marcel Proust, Fugara)

Proust promovează un procedeu literar nou, **analiza psihologică modernă**, care, opunându-se analizei psihologice tradiționale, impusă de Dostoievski și de romanul obiectiv, prezintă trăirile personajului *din interior*, în *manieră subiectivă*, sugerând *autenticitatea și spontaneitatea fenomenelor și trăirilor* descrise. Dostoievski analiza și el psihologii complexe, imprevizibile, dar acestea nu convingeau, fiind prezentate obiectiv, oarecum neautentic și detașat.

Scriitorul francez nu urmărește exclusiv crearea de monografii, de romane frescă socială, ci urmărește mai ales **traseul sinuos, paradoxal, viu, spontan al sentimentelor, fluxul memoriei și al memoriei involuntare** (*afective*) provocate de o banală întâmplare sau *de o senzație sau impresie* fugare. Dacă eul nu poate cunoaște decât prin sine, romanul va lua aspectul unui **jurnal**, al unei confesiuni la *persoana I*, iar locul rațiunii și al inteligenței ca modalitate unică și privilegiată de cunoaștere va reveni **intuiției**, ca în estetica simbolistă sau impresionistă. Viziunea aceasta asupra lumii și a eului își avea punctul de plecare în **filosofia lui Henri Bergson** (antiteza: timp *istoric*, fizic, exterior / timp interior, *durată pură*, singura accesibilă individului; intuiția – cale de cunoaștere).

Ca o consecință, în planul construcției romanești **ordinea evenimentelor nu** mai este una *strict cronologică și logică*, a *timpului istoric*, exterior, ci **urmează fluxul memoriei**, traseul sinuos, abisal al *memoriei afective*. Evenimentele se vor *reorganiza* după o *logică a anamnezei afective, involuntare*, în funcție de stimulii care le vor provoca în memorie: *întâmplări, senzații și impresii inedite*. Intriga și acțiunea sunt înlocuite cu analiza.

Problema timpului și a cunoașterii. Format în epoca de glorie a simbolismului, Marcel Proust a transpus în noua formulă a romanului o parte din principiile și modalitățile de creație ale acestei mișcări artistice. Apelând la sinestezie, la conceptul și trăirea subiectivă și intuitivă a duratei pure, el încearcă să transpună artistic **trăirea inconfundabilă și irepetabilă a unui moment al experienței**. Dar, ca și Baudelaire, Proust tinde să depășească simpla descriere a n momente infinitezimale și dispartate ale experienței. După cum, prin sinteza sinestezică a senzațiilor, poetul francez dorea să treacă dincolo de simboluri pentru a ajunge la esența misterioasă a realității cunoscută doar în aparențele ei, Proust încearcă asocierea momentelor aparent dispartate decoperindu-le legătura internă, cea din durată pură. Cunoașterea artistică, înfăptuită prin intuiție, depășește cunoașterea logică, comună, din timpul istoric. Recuperarea timpului concret, ireversibil, poate fi astfel posibilă.

Tendința generală a sf. sec. XIX și începutul sec. XX este *refuzul* a tot ceea ce este obiectiv, rațional, tipic, generic și abstract și **acceptarea** entuziastă a ceea ce este **subiectiv, intuitiv, atipic, concret și individual**.

Temă: Citiți fragmentul următor. Precizați elementele noii formule romanești propuse de M. Proust.